

SCHWEITZER'DEN SEÇMELER

Tabiataın kucagında yaşıyan yerliler, öyle bizim gibi hastalanmazlar, bizim kadar ıstırap çekmezler." Arkadaşlarım, yurdundan ayrılmamı istedikleri için bana hep böyle söylerlerdi. Ama ben bu sözlerin doğru olmadığını anladım. Avrupa'da bildiğimiz hastalıkların çoğu Afrika'da da yaygındır. Bazılarıysa (bizim oraya taşıdığımız en korkunçlarını söylemek istiyorum) yerliler arasında, bizdekinden daha da kırıp geçiricidir. Ve tabiatın çocukları, ıstırap denen korkunç tanrının kulları olarak bu hastalıklardan bizim gibi acı çekerler. Hastalıklar her yanı sarmıştır orada. Avrupa gazeteleri bunu yazmıyor diye, durumu bilmemezlikten gelmek gözlerimizi kapamak doğru olur mu? Biz, uygar insanlar, şımamışızdır; hastalanmaya görelim, hemen doktor gelir; ameliyat gerekiyorsa hastane kapıları ardına dek açılır. Buradaysa, milyonlarca, milyonlarca insanın yardımından, yardım umudundan yoksun olarak yaşaması ne demektir, bir düşünün?.. Hergün binlerce ve binlercesi korkunç ıstıraplara katlanıyorlar. Tıp, onları bu ıstıraptan kurtarabilirdi. Hergün, köşe bucaktaki bir yığın kulübe, umutsuzluk içinde kıvrıyor, biz bu umutsuzluğu yok edebilirdik. Çoluğumuz çocuğumuz yıllarca herhangi bir tıbbi ve cerrahi yardımdan yoksun kalsa ne olurdu, düşünabiliyor musunuz? Uykudan uyanmamızın, sorumluluklarımızı görmemizin günü gelmiştir. *(Din ve Modern Uygarlık)*

ÜSTÜN İNSAN

Herşeyi olduğu gibi görelim. Bugün insan bilim ve teknikte üstün bir duruma erişmiştir. Bu üstünlük, yalnız bedence sağlamlaşmayı sağlayan bilgiler ve kuvvetler kazanmaktan değil, tabiatdaki kuvvetleri kendimize faydalı kılmaktan, onların buyruğumuz altına almaktan doğuyor. Üs-

tün olmayan insan, uzaktan öldürmek için sadece fizik kuvvetini kullanabilirdi, bununla yayını çekip okunu atardı. Uygur insan ise, amaca göre bulunmuş araçların yardımı ile, bir kimyasal karışımın patlamasından başıboş kalan enerjiiyi kullanabilir. Bu enerji onun, daha korkunç bir şeyi, çok daha uzaklara atmasını sağlar. Bu böyle ama, uygar ya da üstün insan, ruhça eksikliği yüzünden yine de ıstırap çekiyor. Çünkü onun, insan üstü kuvvetine uygun, insan üstü aklı yok. Üstün insan, üstün kuvvetini, yıkmak, öldürmek için değil de, işe yarar, iyi amaçlar için kullanmak isterse, ona böyle bir akıl gerekir. Yoksa bilgisine ve gücüne dayanarak elde ettiği sonuçlar, onun için yardımcı değil, öldürücü olur. *(Günümüz Dünyasında Barış Sorunu)*

BİLGİM KÖTÜMSER, SEVGİM İYİMSER

İyimser miyim, yoksa kötümser mi? Bilgim kötümser, fakat gönüm, dileğim ve umudum iyimserdir. Kötümserim, çünkü yeryüzündeki olayların bir ilkü için olduğımı bütün açıklığıyla görüyorum. Yalnız bazı anlar yaşamamın mutluluğunu duyuyorum. Ama, çoğu zaman, çevremde yaşayanların, yalnız insanların değil, bütün yaratıkların çektikleri acıları görüyor, üzüntü içinde onları düşünüyorum. Dünyamızın üstüne yığılmış olan kederlerden kendi payımıza düşeni çekmenin pek doğal olduğunu çoktan kabul etmişimdir. Çocukluk yıllarımdan beri, kötülüğün nedenlerini durmadan araştırır, fakat söylenenlerin hepsinin safsata olduğunu gördüm. Sonunda şuna karar verdim ki, çevremizdeki insanların ıstırabını, duygularımıza fazla kapılmadan paylaşmalıyız. Bizler için bundan başka yol yoktur. Leibnitz gibi bir filozofun "Dünyanın durumu her ne kadar kö-

tüye de olabilenin en iyisidir" sözünü bir türlü anlayamamışım. Dünyadaki yok-sullukla ötedenberi çok ilgilenmiş, ama, hiç bir zaman umutsuzluğa kapılmamışım. Her birimiz, biraz uğraşmakla, bazılarının ıstırabını dindirebiliriz. Bu sorunu düşünene düşünene şu sonuca varabileceğimizi anladım: Her birimiz kendi yolunda yürüyecek fakat diğerlerini de kurtarmakla görevli olduğumuza inanmış olarak. (*Hayatım ve Düşüncelerimden Seçmeler*)

HAYATA SAYGI

Günümüzde hayata saygısızlık diyebileceğim bir düşüncesizlik var. Aklımızla çözebileceğimiz meselelerden ötürü savaş açıyoruz. Kimse kazanmıyor. Savaş milyonlarca insanı öldürüyor, milyonlarca insanı kedere sürüklüyor ve milyonlarca zavallı hayvana da ölüm ve ıstırap getiriyor. Niçin? Çünkü hayata saygının mantığına erişemedik. Ve buna erişemediğimiz için birbirimizden korkuyor, birbirimizi korkutuyoruz. Mantıksızlığımız yüzünden birbirimizi akıl hastası gibi görüyoruz. Bunun hayata saygıyı anlamaktan başka tedavisi ve buna ne yapıp edip varmalıyız. (*Din Ve Modern Uygarlık*)

ÖZERK DÜŞÜNEBİLME ÖZGÜRLÜĞÜ

Bizim, bugün, bütün manevi hayatımız, birtakım örgütlerin elinde. Okul çağındaki çocuktan tutun da, yetişkin adama dek, herkesin aklını bir disiplin düşüncesi sarmış. Bu yüzden insan kendi inançlarını yitiriyor, ancak bir topluluğun ya da birtakım arkadaşların görüşlerine uygun olarak düşünmekten başka çıkar yol görmüyor. Bir düşünceyle başka bir düşünce, bir adamla bir başka adam arasında tam bir tartışma, on sekizinci yüzyılın büyüklüğünü yapan bu şey, bugün görünürlerde yok. Ne var ki, on sekizinci yüzyılda kamuoyundan korku diye bir şey bilinmiyordu. Bu yüzden herkes, kendi aklına dayanmakta kendini haklı buluyordu. Günümüzdeyse, kimsenin karşı koyamayacağı bir kural, toplum içinde egemen görüşleri her zaman hesaba katmaktır. Daha gözünü açar açmaz insan, kendisi ve çevresi için hazırlanmış, başka görüşlerle değiştirmek isteği bile duyamayacağı, yerleşmiş birtakım görüşlerle karşı-

laşıyor. Bunlar ulusçuluğun, dinsel inançların, siyasal partilerin, sosyal durumların, bir insanın çevresindeki daha başka etkilerin oluşturduğu görüşlerdir. Bu görüşleri bir tür tabu gibi korurlar; kutsaldır, dokunamazsınız derler. Konuşurken değinirseniz, suç sayarlar. Düşünür varlıklar olmak özelliğinden karşılıklı olarak vazgeçtiğimiz o tür bir konuşmanın, başkalarının inançlarına saygı göstermek olduğunu safçasına söylerler. Sanki kimsenin düşünmediği yerde herhangi bir inanç olabilmış gibi. (*Uygarlığın Çöküşü Ve Yeniden Kuruluşu*)

UYGARLIK BİR İLERLEMEDİR

Uygarlık nedir? Kendini uygar sayan herkesin aklına gelmiştir bu soru. Ama, dünya yazınında şimdiye dek pek az ortaya atılmış olan bu konunun, bugün de ancak ara sıra yanıtlanması şaşılacak bir şeydir. Artık bizim malımız olduğu için, uygarlığı tanımlamaya gerek yok sanılmıştır. Eğer bu soru sık sık kurgulanıp gündeme getirilseydi, tarihe ve günümüze bakarak bir karara varılabirdi. Fakat şimdi olaylar, uygarlıkla barbarlığın karmakarışık olduğu tehlikeli bir hayat yaşadığımız düşüncesi uyandırdığı için, artık istesek de istemesek de, gerçek uygarlığın ne mene şey olduğunu belirtmeye girişmek zorundayız.

Genel bir tanıma göre diyebiliriz ki, uygarlık bir ilerlemedir; maddi ve manevi bir ilerleme, topluluklar için olduğu kadar, kişiler için de bir ilerleme. Bu ilerleme ne ile olur? Her şeyden önce, gerek kişilere, gerekse topluluklara hayat savaşımının yüklediği zorluğu azaltmakla. Olabilecek en iyi yaşam koşullarının gerçekleştirilmesi, o koşulların doğrudan sağlıyacağı iyiliklerden başka, uygarlığın en önemli konusu olan insanların ruhça ve ahlakça olgunlaşması için de geçerlidir.

Hayat savaşımı iki yönlüdür: İnsan hem doğa içinde, hem de doğaya karşıdır. Gene bunun gibi, hem başka insanlar arasında, hem de onlara karşıdır. Bu savaşımın azalması, gerek çevremizdeki doğa, gerekse insan doğası üzerinde aklın üstünlüğünü güç-

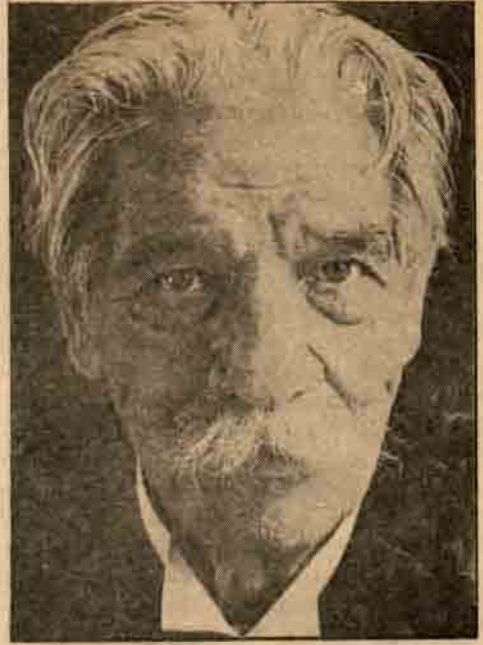
lendirmekle ve aklı, elde edilecek sonuçları en kusursuz şekilde işe yarar duruma getirici kılmakla sağlanabilir. Uygarlık, işte böyle iki yönlüdür: Önce doğa güçleri, sonra da insanların tutkuları üzerinde aklın üstünlüğünü kurmakla gerçekleştirilir. (*Uygarlığın Çöküşü Ve Yeniden Kuruluşu*)

BAŞKALARININ HAYATIMIZA ETKİLERİ

Gençlik günlerimi anarken bir şey beni düşündürür: Şu, kendileri bilmeden bana bir şeyler veren, benim için önemli olan bir çok kişinin bulunması. Belki iki çift laf bile etmediğim, yada haklarında sadece bazı şeyler duymuş olduğum bu insanların üzerimde geniş etkileri olmuştur. Onlar benim hayatıma girdiler, içimde birer kuvvet oldular. O kadar ki, onların etkisinde kalmasaydım, duygularımda ve davranışlarımda yararlı ve içten olamazdım. Bundan ötürü, her zaman şunu düşünürüm, biz hepimiz başkalarının, manevi hayatımızın önemli saatlerinde bize verdikleri ile yaşıyoruz. Bu önemli saatler, geldiklerini bize duyurmazlar, beklemeden gelirler. Kendilerini pek belli etmezler, biz farkına varmadan geçip giderirler. Gerçekten de onların önemlerini, çoğu zaman, geçmiş günlere bakıverince anlarız; bir müzik parçasının, ya da bir resmin, ilk hatırlayışımızda bizi sarması gibi. Nezaket, alçak gönüllülük, iyilik, bağışlama duygusu, doğruluk, sadakat, acıya katlanma gibi malımız olmuş şeylerin çoğunu, kimi zaman büyük, kimi zaman küçük ölçüde, kendilerinde gördüğümüz ya da denediğimiz kimselere borçluyuzdur. Hareket haline gelmiş bir düşünce, bize bir kıvılcım gibi sıçrar ve içimizde yeni bir ışık yakar. (*Çocukluk Ve Gençlik Anıları*)

RUHTAKİ SANATÇILAR

Biz sanatçıları, çevrelerini anlatmak için kullandıkları malzemeye göre ayırıyoruz. Kendini seslerle anlatana müzikçi, renkler kullanana ressam, kelimelerle iş görene şair diyoruz. Ama bu, sadece dış görünüşe bakarak yapılan bir ayırmadır. Gerçekte sanatçının kendini anlatmak için kullandığı malzeme, önemce sonra gelir. Bir sanatçı, yalnız bir şair, bir müzikçi, bir ressam değildir, bunların hepsidir. Onun ru-

hunda çeşitli sanatçılar toplanmıştır. Sanatçının eseri, bütün bunların işbirliğinden doğar. Onun her bir düşüncesinde, içindeki sanatçılardan birinin payı vardır.. Bu düşüncelerden birini, o sanatçılardan biri, öbürünü başka biri anlatmıştır ve hepsi de kendilerince en uygun olan dili seçmişlerdir. Ayırma ancak bunda vardır.

(J.S. Bach)

ENTELEKTÜEL

Eylül ortasında ilk yağmurlar başladı, bu yüzden bütün yapı malzemesinin üstünü örtmek işi de bize düştü. Çalışabilecek adam bulmak hastanede çok güç olduğu için, kirişler, taban tahtalarını taşımaya, iki yardımcıyla beraber ben başladım. Çalışırken, bir ara, beyaz elbiseli bir zenci gözüme ilişti, yoklamaya geldiği hastası ile oturuyordu. "Merhaba arkadaş" diye seslendim. "Bize yardım etmez misin?" "Ben entellektüelim, odun taşıyamam" demesin mi? "Tebrik ederim diye cevap verdim. "Ben de entellektüel olmak istemiştim, ama başaramadım." (*Lambarene'deki Orman Hastanesi*)

SONSUZ OKYANUS

İnsanların çoğu, duydukları azıcık sevinçle ve hayatın önlerine bıraktığı birkaç

boş düşünceyle ruhlarının gidasını almaya çalışırlar. Ama, yine de, kaçınamayacakları görevlerinden ötürü, hayat yolunda yürüme-ye çalışırlar. Zaman zaman, bahar güneşi, çiçeklerin açışı, bulutların geçişi, rüzgarın dalgalandırdığı buğday tarlaları gibi şeyler yüzünden yaşama arzuları kamçılanır. Çevrelerinde süregelen bu görkemli senfoniye onlar da haykırışlarıyla katılmak isterler. Dünya çok güzel görünür. Fakat bir süre sonra bu sevinç sarhoşluğu geçer.. İç açıcı müzik parçaları duymayı beklerken, yine eskisi gibi, korkunç uyumsuzluğun çıkarıldığı karmakarışık sesler kulaklarına gelir. Her yönde karşılaştıkları ıstırap, doğanın güzelliğini karanlığa boğar. Artık kendilerini, okyanusta sürüklenen kazazedeler gibi görürler; kayıkları biran kocaman bir dalganın üstüne çıkar, sonra yine iner. Bir Birden güneş çevreyi aydınlatır, sonra bulutlar suları karartır. Yavaş yavaş sürük- lendikleri ufukta bir karanın kendilerini beklediğine inanarak kendi kendilerini aldatırlar. Yaşama arzuları, zekâlarına oyun oynar, dünya istedikleri gibi görünür. Yaşama arzularının gösterdiği harita, ümit ettik-

leri kara parçasının doğruluğunu destekler. Yine sahile varmak için uğraşırlar. Fakat artık son defa kolları yorgunluktan düşer, gözleri, umutsuzluk içinde dalgadan dal- gaya kürek çekmeye devam eder.. Acaba bu bilinmezin bir çıkar yolu yok mu? Düşünmemekten dolayı kendimizi, amaçsız- ca, sürüklenmeye mi bırakacağız, yoksa düşünce yüzünden kötümserlik içinde mi boğulacağız? Hayır. Sonsuz okyanusa çık- mayı deneyeceğiz, fakat yelkenlerimizi açmış ve dümenimizi kararlaştırdığımız yöne doğru çevirmiş olarak. (Uygartlık ve Ahlak)

YENİ BİR DÜNYA GÖRÜŞÜ

Ruhun görevlerinin en büyüğü bir dün- ya görüşü yaratmaktır. Bir çağın bütün düşünceleri, kanıları ve faaliyetlerinin kökü bundadır. Uygartlıkla uyuşan bir dünya görüşüne vardığımız zaman ancak, uygar- lığın koşulları olan düşünce ve kanıları elde tutabiliriz.

SEVGİ DÜNYASI'ndan

- *"Askeri zaferlerimizle mağrur olmıyalım. Yeni ilim ve ikti- sadi zaferlere hazırlanalım."*

ATATÜRK

- Ekolojist Norman MYERS, dünyadaki türlerin ellide birinin 2000 yılına kadar yok olacağını ileri sürüyor. "Dünyada beş milyon tür var, yüzyılın sonuna doğru, bunun bir milyonunu yitireceğiz" diyor eko- lojist. Bu, günde bir türün ortadan kalkması demektir. Dahası var; 1980'den sonra saatte bir tür kaybedeceğiz" diyor Myers. Bazı zararlı türlerin yok olması iyi bir şey diye düşünülebilir. Ama bunların öte- sinde endüstri, tıp ve tarıma yararlı türlerin ortadan kalkması, doğa dengesinin zararlı yönde bozulması, insanoğlunu düşündürmeye de- ğer önemdedir.

- Moskova'dan New York'a gönderilen bir radyo sinyali, bahçede 20 adım ötede oynayan çocuğunu çağıran bir annenin sesinden daha ça- buk ulaşır.